

IN MEMORIAN RECHNITZER JÁNOS

(1952–2023)

HARDI TAMÁS

Az elmúlt években a településekkel, területi kérdésekkel foglalkozó ismeretkörök, a településföldrajz, a regionális tudomány, a területfejlesztés több nagy egyénisége, intézményeket, irányzatokat megalapozó személyisége távozott el örökre. Sajnos 2023 nyara is ilyen veszteséget hozott a tudományos közösség számára.

2023. június 22-én hunyt el a hazai regionális tudomány alapítóinak, s meghatározó személyiségeinek egyike, Rechnitzer János. Halála mérföldkő a tudomány történetében: kutató, alapító igazgató, doktori iskola alapító és vezető, dékán, rektorhelyettes, egyetemi tanár, főszerkesztő és még sorolhatnánk azokat

a posztokat, melyeken, s melyek segítségével építette a társadalomtudomány közösségét. Halálával egy „intézmény” egy „jelenség” tűnt el közösségünk mindennapjaiból, de tevékenységének lenyomata itt maradt között, abban élünk, dolgozunk. Így ma nagyon sokan emlékeznek rá olyanok, akik hivatásszerűen foglalkoznak a tér kérdéseivel az akadémiai szférában, kutatóintézetekben, egyetemeken, vagy töltenek be pozíciókat a területfejlesztés, településfejlesztés különböző gyakorlati szervezeteiben.

Rechnitzer János 1952. június 5-én született Héderváron. 1975-ben diplomázott Pécsen, a Janus Pannonius Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Karán „Közgazdász, ipari tervező elemző” szakon. Ugyanott nyerte el egyetemi doktori címét 1978-ban, majd 1985-ben lett a közgazdaságtudomány kandidátusa. 1995-ben a Magyar Tudományos Akadémia doktorává avatták (Földrajztudományok). 1999-ben habilitált a Pécsi Tudományegyetemen, s 2000-ben nyerte el az egyetemi tanári kinevezését. Négy alkalommal jelölték az MTA tagjának.

Bár élete során több intézményben is kutatott, tanított, de munkahelyei közül két fő intézmény emelkedik ki: az MTA Regionális Kutatások Központja (ma Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Regionális Kutatások Intézete) és a Széchenyi István Egyetem.

Kutatói pályafutását a Regionális Kutatások Központja elődjében, az MTA Dunántúli Tudományos Intézetében kezdte 1978-ban, s nyugdíjazásáig (2020) az RKK/RKI kutatója, majd haláláig aktív kutató professor emeritusa maradt. Fontos része volt a hazai regionális tudomány alapintézményének, közismert rövidítéssel az „RKK” létrehozásában és felfejlesztésében. A DTI Regionális Kutatások Központjává alakítását kezdeményező Enyedi György akadémikus fontos szerepet szánt neki. Innentől a neve összeforrott tudományunk hazai intézményrendszerének és oktatási bázisának kialakításával. Az RKK nevéhez és kutatási témájához méltóan regionális egységeket állított fel az Alföldön, a fővárosban, Észak-Magyarországon, s a Dunántúl északi részén, hogy a területi kutatások intézményi feltételei kialakuljanak. Enyedi 1986-ban Rechnitzer Jánost kérte fel egy győri egység megalakítására és vezetésére. Abban az időben már látható volt, „benne volt a levegőben” – ami a rendszerváltással be is bizonyosodott –, hogy a Dunántúl északi része a magyar gazdaság területi átalakulásának nyertese, innovatív húzó térsége lesz. Ez meghatározta a győri kutatóintézet területi és tematikus fókuszát egyaránt.

Az új intézmény először az Észak-dunántúli Osztály, majd Nyugat-magyarországi Tudományos Intézet néven működött. A NYUTI, (majd az MTA kutatóintézetek 2013. évi integrációja óta Nyugat-magyarországi Tudományos Osztály, NYUTO) stabil és meghatározó eleme lett az RKK szerveztének, s a hazai regionális tudománynak. A területi lefedettség javítása érdekében két kutatócsoport is működött Győrhez kapcsolva: Szombathelyen Csapó Tamás vezetésével, majd Székesfehérváron Szirmai Viktória szervezésében. A kutatási

témákat a régió maga adta: a vidéki középvárosok fejlődése, tökevonzó képessége, a területi tőke szerepe a fejlődésben, az innováció terjedésének törvényszerűségei, a határon átnyúló kapcsolatok és még sorolhatnánk. Számos nemzetközi és hazai kutatási projekt, a települési, kistérségi, megyei és regionális fejlesztési tervek készítése, határon átnyúló fejlesztések kutatása adta az intézet munkatársainak fő tevékenységét.

Kimagasló érdeme volt, hogy a kutatóintézeti működést összekapcsolta az 1990-es évek elejétől formálódó főiskolai majd egyetemi közgazdász képzéssel. Az Egyetem és az Intézet között szoros együttműködés alakult ki. Tanszéket, szakokat alapított, a Közgazdasági- és Jogi Kar, majd a Gazdaságtudományi Kar első dékánja, 2008-tól 2014-ig a Széchenyi István Egyetem általános és tudományos rektorhelyettese volt. A Regionális és Gazdaságtudományi Doktori Iskola alapítója, s nyugdíjazásáig vezetője lett (2004). A doktori iskola ma is kiemelkedő eredményeket ér el, töretlen a hallgatói létszáma. A regionális tudomány általa kidolgozott tantárgyait számos más intézményben, gradualis és doktori oktatásban is bevezette, tanította. Így nemcsak Győrben, hanem az ország más városaiban is fontos szerepet játszott a regionális tudomány elterjesztésében, a tudományos és gyakorlati szakemberek utánpótlásának kinevelésében.

Bár több folyóiratnak is szerkesztőbizottsági tagja, vezetője volt, de kiemelkedik, hogy a Tér és Társadalom főszerkesztőjeként működött 1994 és 2010 között. Tudományszervező tevékenységei közé tartozik, hogy részt vett a regionális tudomány hazai akadémiai intézményesítésében. Egy új tudománynak meg kell teremteni az akadémiai képviseleti bázisát, valamint azt a tudományos fórumot, amely összefogja az adott tudomány professzionális művelőit (kutatók, oktatók) és az azt széles, gyakorlati értelemben művelő szakembereket. Így lett az MTA IX. Osztály Regionális Tudományok Bizottsága egyik alapítója, majd elnöke 1997 és 2008, valamint 2015 és 2017 között. A Magyar Regionális Tudományi Társaság alapító tagja, majd 2011 és 2017 között elnöke volt. A regionális tudomány általános elismertségét segítette, hogy a Veszprémi Akadémia Bizottság alelnöki (1996–2005) és a Magyar Akkreditációs Bizottság alelnöki (2000–2003) posztját is betöltötte.

Tudományos munkássága során 23 könyve jelent meg, hat társszerzővel, hét idegen nyelven, 38 könyvet szerkesztett, közleményeinek száma 389 db (ebből idegen nyelven 75 db). Összes publikált munkájára eddig közel négyezer hivatkozást tart nyilván a Magyar Tudományos Művek Tára. Könyvei közül a „Területi politika” című, tankönyvként is használt mű (Rechnitzer–Smahó Akadémiai Kiadó, Budapest [2011, 2016]) két kiadást is megért.

Eredményeit 1979-ben Akadémia Ifjúsági Díjjal, 2004-ben Pro Régió Díjjal, 2008-ban a Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítvány Deák Ferenc Tudományos Díjával ismerték el. A regionális tudomány formálásáért a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje kitüntetéssel jutalmazták 2009-ben.

Győr Megyei Jogú Város Díszpolgára (2014). A Magyar Érdemrend Tisztikeresztjét (polgári tagozat) 2022-ben kapta meg.

A tudományos élet mellett Győr közéletének ismert és sokak által értékelt alakja volt. A „Rechnitzer művek” (értsd: kutatóintézet) fogalommal vált a város határain túl is, különösen az önkormányzatok, fejlesztési ügynökségek körében. Tudományos és oktatói tevékenysége, közéleti megszólalásai ismertté tették. De tudományos tevékenysége mellett életének szinte hasonló súlyú részét képezte a képzőművészet, ami nem egyszerűen műgyűjtői szenvedélyében, hanem a művészetet művelők és kedvelők megszervezésében öltött testet. Az Intézet építészeti adottságait kihasználva, annak körfolyosóján galéria (Akadémia Galéria) alakult, időszaki kiállításokkal, beszélgetésekkel, találkozókkel vonzva be az épületbe a képzőművészet képviselőit, összekapcsolva a tudományt a művészettel. Természetesen ezekből a tapasztalataiból is született egy könyv „(Mű)gyűjteni, de hogyan? Egy csodálatos szenvedély anatómiája és technológiája” címmel.

A Településföldrajzi Konferencián kétszer adott elő a plenáris ülésen. Először 2008-ban, az V. konferencián, ahol *„A magyar nagyvárosok fejlődési pályáiról”*, illetve 2019-ben, a XVI. konferencián, ahol *„A nagyvárosok szerepe a településhálózat fejlesztésében”* címmel tartott nagy sikerű előadást

Bár utolsó éveiben, a családi kötődések miatt Budapesten élt, de nem szűnt meg győrinek lenni. Ez a város volt az, amit mindig otthonának, szeretett városának tekintett. A közelben, a szigetközi Héderváron született, Győrben járt középiskolába, s a bemutatott pécsi távollét után ide tért vissza, hogy életének fő alkotó részét itt töltsse el. Alapvető mértékben járult hozzá a győri tudomány és felsőoktatás kialakulásához, fejlődéséhez, formálta annak mai, jellegzetes képét. Nemcsak kutatási témáival, hanem a tudományos élet megszervezésével, a tudományos fokozattal rendelkezők idecsábításával, illetve kiképzésével, oktatással, az országos tudományos szervezetekben vállalt képviseléssel járult hozzá a város fejlődéséhez. Mindezek nélkül Győr akadémiai szférája ma nem olyan lenne, amilyenné az elmúlt harminc-negyven évben vált. Ezt nem szabad elfelejteni barátoknak, kollegáknak, munkatársnak, tanítványnak! Színes egyénisége látható és hosszan létező nyomot hagyott maga után.

Isten veled János, nyugodjál békében!